



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Medvlla Theologiæ Moralis

Busenbaum, Hermann

Monasterii Westphaliæ

Liber Quintus. De ratione cognoscendi, & discernendi peccata.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40957



LIBER V.

Deratione cognoscendi, & discernendi peccata.

CAPUT I.

De Peccato in genere.

DUBIUM I.

Quid sit peccatum?

Respondeo. Est transgressio legis, sive, ut ait *Tol.* est voluntarius recessus à regula divina, per quam regulam intelligitur præceptum, tam naturale, & humanum, quàm divinum: per recessum, intelligitur actus (vel ejus omissio) qui sit non tantum voluntarius, sed etiam liber, cum aliqua actuali advertentia malitiæ: quod addo, quia ut docet *Sanch. 1. mor. cap. 16 cum Vasq. Bon. d. 2. q. 2. p. 3 n. 3. & 12. & c.* non sufficit ad actum peccaminosum, libertas & advertentia quævis virtualis, vel interpretativa, quâ scilicet quis advertere poterat, & debebat; nec quæcunq; actualis, quâ scilicet intellectus rationes commodi, & incommodi

X 4 in

in objecto attendat: sed requiritur, ut advertatur
 moralem malitiam objecti, aut saltem de ea de-
 bium, vel scrupulum corripiat. Ratio est, tum
 quia sine ista advertentia, non est voluntarium,
 cum non sit cognitum; quia, quamdiu talis cogi-
 tatio intellectui non occurrit, non est suffici-
 ens principium deliberandi de malitia, ideoque
 nec libertas, ac proinde nec culpa; & censetur
 illa inadvertentia, naturalis & invincibilis ob-
 oblivio. Addit tamen *Tann. d. 4. de pec. d. 5. q. 1.*
dub. 5. n. 106. non esse necesse, ut consideratio illa
 maneat actu, dum peccatum durat, sed satis
 esse, ut vel actu, vel virtute maneat, ita ut cum eo,
 vel actus peccati fuerit inchoatus, vel saltem causa
 data: ut sit in ebrio, qui peccat, non vi præse-
 ris, sed præteritæ deliberationis, v. *Bald. l. i. d. 36.*
 Verum recentiores communiter docent, talem
 v. gr. ebrium non peccare formaliter, quando
 usu rationis caret; sed malitiam eorum, quam
 tunc fiunt, contraxisse ante, dum prævidens ma-
 lum, quod commissurus erat, ejus causam dedidit:
 ajuntque, dum quis actu peccat, semper esse,
 ac manere advertentiam aliquam malitiæ tenu-
 em, vel confusam, ut *vid. apud Scholast.* nam in
 ordine ad praxin, parum refert, utrolibet modo
 loquaris.

Resp. II. Ad peccatum requiruntur tres condi-
 tiones, ut patet ex prima responsione. 1. Ut sit vo-
 luntarium, id est, ut fiat à voluntate consentiente.
 2. Ut sit liberum, id est, ut sit in potestate volunta-
 tis facere, vel non. 3. Ut advertatur malitia. *Ex*
quibus resolves.

I. De-

I. Defectu primæ conditionis, nullus actus, qui neq; est in, neq; à voluntate, est peccatum, nisi voluntas eum acceptet: ideoq; nec impedit communionem, siue is sit internus: ut cogitationes contra fidem, blasphemæ, obscenæ, motus carnis, etiam usq; ad effusionem seminis; siue externus ac violentus, v. g. stuprum virgini per vim illatum.

II. Defectu secundæ conditionis, subinde à peccato excusantur vehementissimi motus iræ, aut concupiscentiæ, quibus usus rationis perturbatur, & liberras tollitur.

III. Defectu tertiæ non peccat, qui die jejunii, de præcepto nihil cogitans cœnat, vel carnes comedit, etsi advertat eas sibi delectabiles. Item qui lapidem projicit per fenestram, non advertens periculum lesionis; vel qui contractum usurarium celebrat, non advertens esse talem, *Sanch. l. 1. e. 16. n. 21. Reg. l. 25. n. 75.*

IV. Damna & eventus (licet alioqui frequentes) ex ebrietati secuti, & nullo modo prævisi, inculpabiles sunt: quia nec in se, nec in causis sunt liberi. Sunt verò culpabiles, si sint prævisi, nec diligentia sufficiens ex præscripto prudentiæ sit adhibita, ne sequerentur: ea verò adhibita, etsi postea eveniant, culpâ vacant. Uti etiam, quando juxta loci & temporis circumstantias, non apparet periculum mali, ideoque nulla cautela est adhibita. Ita *Vasq. l. 2. d. 124. c. 2.* Quibus conformiter *Less. l. 4. c. 5.* docet, si negligentia, charitatem aut eventus ex ea sequi solitos præcavendi, fuerit tantum venialis, etiam mala, quæ prævideri poterant, tantum venalia fore; quia cum non in se, sed tantum

X 5

tum

sum in causa sint libera, non possunt habere
jorem culpam, quàm ipsa causa.

DUBIUM II.

An, & quando desideria, & delectationes sint peccata?

Per desiderium intelligitur voluntas, intentio
vel propositum efficax rei malæ: per delectationem
verò, simplex amor & complacentia ob
cogitati, fruendo ejus dulcedine, absq; deside
executionis: soletque dici morosa, non à mo
temporis, cum momento possit perfici, sed quia
voluntas, post plenam advertentiam rationis
immoretur.

ARTICULUS I.

*Quale peccatum sit desiderium ma
lum?*

Resp. I. Desiderium absolutum, sive cogitatio
eum voluntate consentiente absolute in peccatum
aliquando perpetrandum, aut in perpetrato con
placente, habet eandem speciem, ac malitiam
peccati mortalem, vel venialem, quem habet
actus exterior, in quem fertur. Est communis, &
constat ex *Matth. 5. v. 28. Qui viderit, &c.* Ratio
est, quia actus interior habet suam bonitatem, &
malitiam ab actu externo, tanquam objecto. *Idem
commun.*

Resp. II. Desiderium cum consensu conditionali,
nali, quo quis aliquid concupiscit, sub tali conditione

one, quæ omniem malitiam objecti auferat, non est peccatū, saltem mortale: v. g. vellem prædari, si à Deo mihi permitteretur, si Judex essem, malefactorum istum occiderem. *Valent. 10. 2. d. 6. q. 4. p. 4. Snyr. Sal. in t. 2. tr. 13. d. 16. f. 27. Vsq. dub. 116. c. 1.* Si verò conditio malitiam non auferat, est peccatum: ut v. gr. si cogites, si non esset infernus, mœcharer, si non essem religiosus, fornicarer, si nō haberem rationem mei status, ulciscerer, occiderem te. Item si id mihi fecisses in adolescentia, vel antequam religionem ingrederer, vindicarem intellige, si dum hæc dicit, habeat affectum vindictæ sumendæ, si esset in tali statu: secus enim est, si tantum ostendat, quid facturus fuisset in alio statu. *Bon. de mat. q. 4. p. 8. n. 9.* Ratio responsionis est, quia etsi consensus conditionatus nihil ponat in rerum natura, ex parte objecti voliti; in voluntate tamen ponit affectum committendi illud peccatum, præcisa conditione non auferente malitiam; ac proinde talis erit culpa, qualis esset illud amare absque conditione, *Cajet. Sanch. 1. mor. c. 2. Vsq. Laym. l. 1. tr. 3. c. 6. n. 1.* Ex quibus resolvuntur hi Casus.

I. In omnibus, solo jure positivo prohibitis, licitum est desiderium cum conditione hac, *si prohibitum non esset*, v. g. ederem carnes die Veneris, si Ecclesia non vetuisset, Ratio, quia conditio omnē malitiam, quæ à sola prohibitione est, aufert, *Az. l. 4. c. 6. q. 10. Sanch. l. 1. c. 2. Vsq. d. 116. c. 2.*

II. Idem valet in prohibitis quidem jure naturali, licitis tamen in aliquo casu, aut statu, si is pro conditione apponatur, v. g. occiderem Petrum, si
X 6 Deus

Deus mandaret; suspenderem furem, si essem
dex; ducerem uxorem, si liceret, si non essem
cerdos, si essem liber à voto. Ratio, quia hæc
illo statu sunt licita. Rectè tamen monet *Sanctus*
atum, huiusmodi desideria esse periculosa, &
tanda, atq; ut ait *Cajet. ibidem*, esse fatuas & de-
bolicas tentationes. *ibid. Laym. l. 1. t. 3. c. 6. n. 10.*

III. Etsi idem quidam, ut *Cajet. Sal. & Val.*
universim affirmant de omnibus jure nature,
simpliciter prohibitis, si conditio impossibilis
posita tollat rationem peccati ab objecto, ut si
cas, si non esset peccatum, fornicarer, eo quod
tunc consensus non videatur ferri in malum
babilius tamen videtur, quod docet *Az. Sanctus*
Lay. esse peccatum; eo quod sit intrinsicè malum
nec malitia sua, (quæ in consensum circa tale ob-
jectum traheret, nisi Dei lex arceret) exui possit.
deoq; voluntas feratur in malum. Quod tamen
intellige, si efficaciter feratur, quia si tantum sit
gnificatio propensionis naturalis in illud ob-
jectum, non est peccatum, *San. l. 1. c. 2. n. 25. Laym.*
l. 2. c. 6. n. 11. v. Card. de Lugo, d. 16. n. 376.

IV. Gaudere & delectari de opere malo, sub eò
ditione, si liceret. v. g. in prædictis desideriis effi-
cacibus illicitis, quando conditio est possibilis,
etsi possit excusari à peccato, secundum quosdam
Doctores, si fiat tantum secundum appetitum ra-
tionalem, sive vo'untatem: (secluso omni alio pe-
riculo consensus illiciti, & turpis motus: qui ta-
men, quia communiter & connaturaliter sequitur,
vix tutum videtur in praxi) non potest tamen ex-
cusari, si sit delectatio voluntaria appetitus sensiti-
vi.

vi, quæ propriè delectatio dicitur, fitque communiter cum aliqua alteratione corporis. Ratio discriminis est, quia voluntas potest ferri in objectum abstractum à malitia, cum sequatur intellectum, cuius est abstrahere, appetitus verò, quia sequitur imaginationem, non fertur in objectum, sub aliqua certa conditione status, vel temporis apprehensum, sed ut est in se, ideoque talis delectatio est de objecto absolutè malo, *vid. Laym. & Bon. de mat. q. 4. p. 8.*

ARTICULUS II.

An delectatio morosa semper sit peccatum?

Resp. Si terminetur ad cogitatum opus malum secundum se, est peccatum mortale, vel veniale prout ipsum opus mortale, vel veniale est. Ita commun. ex *D. Thom. 1. 2. q. 78. n. 8.*

Dixi *secundum se*: quia si delectatio sit tantum de ipsa cogitatione, non autem de opere, non est peccatum, quia sicut cogitatio, v. g. de rebus obscœnis, in ordine ad doctriam, vel concionem, &c. bona est: cogitatio autem de iisdem rebus ex curiositate, est mala venialiter: ita consequenter, delectatio de tali cogitatione tanquam objecto, non est mala, sed quandoq; bona, quandoq; venialiter mala. Similiter nec peccatum erit, si delectatio versetur circa modum malè operandi, non circa ipsū opus malū: quo modo sine peccato sæpè nos delectat fabulæ, comœdiæ, bella, homicidia, fraudes, furta, lapsus hominis, v. g. ex equo, &c. nō

secundum se, sed modus furandi, rapiendi, artificiosus & industrius, modus cadendi inopinatus, *L. 1. l. 3. c. 6. n. 4.* Ex quibus resolves.

I. Licitum est gaudere, & delectari morose de effectu bono, securo ex opere malo: quia tunc delectatio non est de objecto malo.

II. Si talis effectus secutus sit ex opere secundum se quidem malo, hic tamen & nunc culpa vacante, ut v.g. quia factum est in somno, amentia, ebrietate, inculpabili ignorantia, tunc etiam de ipso actu licere aliquando delectari, non quidem secundum se, sed ut est causa talis boni effectus, docent *Less. l. 4. c. 3. n. 105. & 106. ex V. a. q. 1. 2. d. 105. c. 2.* v.g. de solutione naturæ facta in somno. Ratio, quia objectum delectationis istius non est malum. v. *Bon. de mat. d. 4. p. 8. n. 8. Sanchez. l. 1. m. r. cap. 2. n. 18. Card. de Lug. de pæn. d. 16. n. 389.* Imò addunt, licere aliquando desiderare (affectu simplici, & inefficaci desiderio,) ut tale quid fiat sine culpa, v.g. ut in somno eveniat naturæ solutio, ob finem bonum: dummodo desiderium non sit tam intentum, ut tale quid probabiliter causet, neq. sit periculum consentiendi in talem voluptatem. Ratio est, ajunt, quia objectum hujus desiderii, aut gaudii non est malum, v. *Less. & Bon. l. c.*

III. Non est peccatum, saltem mortale, si conjuges delectentur appetitu tantum rationali, de actu conjugii præterito, futuro vel possibili, respectu compartis præsentis, vel absentis. Item si sponsus desideret copulam futuram, aut de ea delectetur; vel vidua de præterita, Ratio, quia hi actus habent objectum licitum.

V. 15. Inn. XI.

Di-

Dixi, appetitu rationali: quia si sponsus, aut vidua, voluntariè consentiat in delectationem sensitivam, & carnalem, (quæ recordatione copulæ futuræ, aut præteritæ naturaliter oritur) mortaliter peccat, ut docet *Less. l. c. t. 3. cap. 6. Bon. Tann. Pala- us. v. Dia. t. 5. misc. R. 2. contra Medi &c.* Quia verò ad supradictam voluntatis oblectationem sensitiva & carnalis, ut plurimum, imò etiam periculum consensus in fornicationem, consequitur, oblectationem illam voluntatis in praxi vix locum habere, saltem in vidua, & sponsis; inter conjuges tamen, modo periculum pollutionis absit, etiam sensitivam & veneream delectationem non esse mortale, docet *Fill. Bon. de mat. q. 4. Sanch. Less. l. c. d. 1. & Dian. t. 3. misc. R. 36.* Tum quia status matrimonii hæc excusat, uti etiam tactus impudicos, solius voluptatis causa institutos: tum quia hæc tendunt per se ad opus conjugale, licet per accidens opus non exerceatur.

IV. Delectatio morosa, de rebus solo jure positivo prohibitis, non est illicita; modò non fiat sub ratione prohibitionis: v. g. si Carthusianus, vel alius, die jejunii se oblectet de cogitato esu carnum; quia non est de operè malo; cum lex tantum veret comestionem externam. *Laym. l. 1. t. 3. c. 9. n. 9. Less. l. 4. c. 3. d. 14. n. III. & n. II 3.*

V. Qui delectationem morosam mortalem confitetur, addere debet circumstantias operis, de quo fuit delectatio: v. g. in materia iræ, an fuerit de occidendo fratre, an alio; uno, an pluribus in materia carnis, an de conjugata, moniali, consanguinea. Quod tamen limitat *Az. Sa. V. Luxuria. Salas*

10m. 2. r. 13. d. 16. f. 6. n. 59. *Et* si delectatio fertur in objectum apprehensum secundum totam suam malitiam, non autem si tantum secundum partem, v. g. in foeminam apprehensam ut non solum non tamen ut alteri nuptam, vel ut moniale, tum enim probabile esse ait, delectationes tales referuntur ad speciem simplicis fornicationis. Ita etiam *Less. Bon. Dian. Palaus. v. Card. de Lugo. d. 16. n. 363* Aliud est de ipso opere externo, quod fertur in objectum, secundum totam suam malitiam; aut etiam de desiderio efficaci, quod fertur in opus externum secundum se, & ut est a parte rei, ac proinde est ejusdem cum illo speciei, idcirco ejus circumstantia semper fatendae sunt, v. *Ant. cit.*

Resp. II. Si quis sine causa, & necessitate actionem exerceat, ex qua intelligit delectationem carnis naturaliter orituram; (v. g. ex curiositate legere vel audit turpia) tamen sine directa intentione, & sine periculo consensus, peccat venialiter; si vero justam causam habeat, nihil peccat. *vid. supra in 6. p. l. 3. t. 4. c. 2. d. 4.*

Quaeres. An voluntas delectationem carnalem positivè reprimere teneatur:

Resp. Si voluntas planè eam advertens, negativè & permissivè se habeat, ita ut nec approbet, nec repellat dummodò id non permittat ex ipsius delectationis complacentia, nec periculum sit ulterioris consensus probabile est, quod docet *Cajet. Sanch. 1. mor. c. 12.* non peccare mortaliter: tum quia non consentit in delectationem: tum quia mortaliter est impossibile, omnes illos motus evitari.

tate; tum quia ex iusta causa illos ^{licet} permittere, etiam secundum adversarios.

Resp. III. In praxi tamen verius videtur, quod docet *Vasq. Az. Less. Bec. 1. 2. t. 2. c. 5. q. 5.* sine iusta causa eis non resistere, esse mortale: quia ferè semper voluntas est exposita periculo consensus; & contrarium credere, est nimia sui confidentia & præsumptio. Moderatè *Laym.* utramq; sententiam probabilem fatetur, & ait, delectationem videri mortalem, nisi saltem actum simplicis displicentiæ circa illam elicias; etsi efficaciter animum ad alia divertere negligas, cum facillè possis, & speres te tali modo posse depellere. *v. Laym. l. 1. t. 3. c. 6.*

DUBIUM III.

De Distinctione peccatorum.

ARTICULUS I.

Quæ peccata distinguantur specie?

Resp. Peccata, quoad materiale, sive entitatem positivam, specie distinguuntur ex objectis formalibus, & circumstantiis speciem variantibus, quatenus eæ objecti formalis rationem habent. Quoad formale autem, proximè distinguuntur ab oppositis formis, sive rectitudine virtutis, qua privant, remotè autem & fundamentaliter, ex objectis. Ita *Tann. d. 4. de pec. d. 1. q. 2.* Ratio primæ partis est, quia omnes actus specie distinguuntur ex objectis; peccata autem quoad materiale, dicunt ipsos actus. Ratio secundæ partis, quia pri-

vationes proximè distinguuntur specie à for-
 quibus privant; sed peccata formaliter sunt privationes rectitudinum oppositarum. Ratio
 partis, quia rectitudo virtutis specificatur pro
 ex objecto: ergo privatio rectitudinis ex toto
 remotè; *Ex quibus resolves.*

Peccata specie differunt, non tantum quæ
 versis virtutibus, sed etiam, quæ eidem opponuntur
 tur extremè; ut prodigalitas, & avaritia: vel etiam
 ne diversa difformitatis, id est, quæ ad eodè dicitur
 ratione & malitia ejusdem virtutis materiam
 tingunt, ut quantum est ex natura ejusdem peccati,
 ti, non sit eadem facilitas, moraliter loquendo,
 que propensio utrumque peccatum committendi,
 di, qualia sunt homicidium, furtum, adulterium
 detractio.

ARTICULUS II,

Quæ peccata distinguuntur numero?

Resp. Numero distinguuntur duobus modis.
 Ex diversis objectis numero totalibus, non materialiter & physicè tantum, sed etiam formaliter & moraliter distinctis. 2. Per interruptionem actuum moralem. *Fl. s. 21. c. 8.*

Dico, *moraliter*: quia etsi ad distinctionem numericam physicè sufficiat quævis interruptio in ordine tamen ad confessionem, non multiplicatur, nisi moraliter multi sint, quia sicut in confessione actus moralis, ita etiam multiplicatio & distinctio moralis attendi debet,

Porro actus moraliter interrumpuntur, ita ut virtualiter, nec interpretativè manere censeantur.

1. Per contrariam voluntatem & propositum. 2. Per cessationem ab actu, voluntariam & liberam. 3. Per cessationem involuntariam & naturalem, si-ve ea fiat per somnum, si-ve per distractionem ad alia. Per somnum quidem, quia cum in illo cesset usus rationis, non continuatur actio libera & moralis: per distractionem verò, quia per illam prior cogitatio fit involuntaria, ideoque si ad eam redeatur, fit voluntaria, & moraliter multiplicatur. Ita *Vasq. &c.* Quæ sententia, etsi in peccatis externis tenenda sit, in internis tamen non habet locum, secundum *Fill. tr. 21. cap. 8. num. 317.* Ratio, quia etsi per hanc interruptionem physicè actus multiplicetur, non tamen moraliter, quia hoc ipso quòd animus involuntariè distrahitur, remanet interpretativè prior voluntas, cum non sit retractata, aut aliter interrupta. *Vid. etiam Baldell. d. 21. n. 3.* Ex dictis resolves.

I. Unum numero peccatum committit, qui non actu odii, vel detractiois, fertur in 10. homines; qui uno ictu duos occidit; qui uno actu vult omittere officium horarium per mensem, jejunium per quadragesimam. Quia etsi hæc objecta physicè sint plura, sunt tamen unum moraliter & formaliter, quatenus in uno actu hic & nunc conjunguntur. Ita *Navar. Fill. Bonac. d. 2. q. 4. p. 1.* contra *Az. Vasq. &c.* qui satis probabiliter dicunt esse peccata distincta. Verum si-ve 10. peccata dicas, odisse, v.g. 10. homines, si-ve unum, parum refert, cum unum hoc illis decē æquivalet, proindeq; objecti gra-

gravitas in confessione exprimenda sit, quæ actum in suo esse individuali constituit, notat *Fill. Bon. Suar. de pœn. d. 22. f. 5.*

II. Actus voluntatis internus sæpius interruptus & repetitus, licet physicè sit multiplex, moraliter tamen est unum numero peccatum, in ordine ad confessionem, si consuminetur in opere quo externo, per eum intento & causato, aut etiam in pluribus actibus externis, sibi invicem subordinatis ad eundem finem: hinc v. gr. qui furat bibliothecam per totam noctem, etsi sæpius voluntatem furandi renovet, unum furtum; qui ad occidendum alium pergens, sæpe voluntatem renovat, unum homicidium committit. Ratio, quia est una actio externa, ab internis intenta & causata, in qua internæ complentur, & moraliter uniuntur. *v. Baldel. d. 2. num. 4.*

III. Actiones externæ, licet numero distinctæ ad eundem tamen finem, & actum principalem relatæ, modo non habeant distinctam ab illo moralitiam, non distinguuntur ab ipso fine, & actu principali, moraliter loquendo, & in ordine ad confessionem: hinc oscula, tactus, verba impudica, & copulam carnalem præcedentia, imò etiam continentia & subsequencia, tanquam complementa & appendices operis, unum numero peccatum sunt, ut docent *Nav. cap. 16. n. 17. Azor. l. 4. cap. 4. q. 6. Fill. & c.* Ratio, quia sunt vel initia, vel partes, vel complementa & appendices operis, ejusdem actus humani & objecti, in quo omnia prædicta moraliter uniuntur.

Dixi
sunt in
actu præ
stinguunt
glorietur
sunt sep
tom. 4. d.

De

RES
gr
namq; a
spiritua
tualem
Veni
& amic
minuat
tur, ve
scilicet
infert,
Resp
mortal
le ex go

Di-

Dixi, *complementa* : quia si similes actus non sunt initia vel partes copulæ subsecuturæ, aut ex actu præterito ex natura rei non consequantur, distinguuntur numero; ut v. g. si quis de fornicatione gloriatur: proindeq; illi in confessione explicandi sunt separatim, non autem priores, ut docet *Suar. tom. 4. de pœn. d. 22. s. 1.*

CAPUT II.

De Peccatis in specie, mortali & veniali.

DUBIUM I.

Quid sit peccatum mortale, & veniale?

Resp. I. Mortale est, quod ob sui gravitatem, gratiam & amicitiam cum Deo solvit, pœnamq; æternam meretur. Dicitur, *mortale*: quia spiritualis vitæ principium, gratiam scilicet habitalem tollit, & mortem animæ affert.

Veniale est, quod ob suam levitatem gratiam & amicitiam non tollit, etsi fervorem charitatis minuat, & temporalem pœnam meretur. Dicitur, *veniale*: quia salvo vitæ spiritualis principio, scilicet gratia, languorem animæ facile curabilem infert, veniamq; facile consequitur.

Resp. II. Mortale peccatum duplex est: aliud est mortale ex genere suo, aliud ex accidente. Mortale ex genere suo est, quod per se lædit charitatem Dei,

Dei, vel proximi, quoad personam, res aut iura
nos ipsos corrumpit graviter. Ita *Azor. l. 4. cap. 1.*
Sanch. 1. mor. cap. 3. Unde resolves.

I. Peccata contra bonum proprium committuntur
ut plurimum sunt venialia ex genere, ut v. g. in-
temeritas, & vana concupiscentia, vana oblectatio, pro-
digalitas, curiositas, superfluitas, cultus & vestitus
inutilis, otium, excessus in cibo, potu, somno, risu,
usu conjugii, timore, tristitia, appetitu pecuniarum
inordinato, &c.

II. Peccata contra virtutes Theologicas, sunt
mortalia ex genere suo; quia nocent bono alio
interno Dei, v. g. veritati, misericordiae, claritati.
Item ferè omnia, quæ fiunt contra Deum
logum; quia quæ committuntur contra tria prima
præcepta, nocent similiter Deitati, scientiæ,
omnipotentiae divinæ, ejusque honori exteriori
vel interno; quæ verò contra reliqua præcepta
committuntur, nocent personæ, bono aut juri proximi.

II. Peccata illa septem, quæ dicuntur capitalia
non omnia sunt mortalia ex genere suo, quia non
omnia graviter Deum, aut proximum lædunt, vel
nos ipsos corrumpunt.

Resp. III. Mortale ex accidente dicitur, cum
actus aliquis venialis, aut indifferens fit per
accidens mortalis, de quo
infra.

DUBIUM II.

Quibus ex causis peccatum ex genere suo mortale, fiat per accidens, veniale?

Resp. I. Tria requiruntur ad peccatum mortale, quorum si unum desit, sit veniale, quod alias ex se est mortale. 1. Ex parte intellectus, plena advertentia & deliberatio. 2. Ex parte voluntatis, perfectus consensus. 3. Gravitatis materiæ, saltem ut plurimum. Ratio primæ & secundæ partis est, quia spectata fragilitate humana, non videtur decere divinam bonitatem, æternis suppliciis punire hominem, absque plena consideratione & consensu. Ratio tertiæ partis, quia ubi materia parvi est momenti, ibi moraliter modica offensio esse reputatur, ut plurimum.

Resp. II. Peccatum ex genere suo mortale tribus ex causis fieri potest veniale, ut patet ex dictis. Prima est, si ex parte intellectus non sit perfecta advertentia malitiæ, seu deliberatio. Signa autem imperfectæ deliberationis sunt. 1. Si tenuiter, & quasi semidormiens, apprehendisti esse malum. 2. Si post, ubi melius consideras, iudicas te non fuisse facturum, si ita apprehendisses. 3. Si vehementissima passione, apprehensione, vel distractione laborasti, vel turbatus fuisti, ita ut verè nesciveris, quid ageres.

Secunda causa est ex parte voluntatis, si non sit perfectus consensus. Signa autem imperfecti consensus sunt. 1. Si ita dispositus fueris, ut licet
fa-

facile potueris exequi peccatum ; non tamen
 executus. 2. Si quis dubitet num consenserit, pro-
 fertim si sit vir timoratus. 3. Si quis soleat esse
 affectus; ut malit mori, quam expresse mortaliter
 peccare: quia talis non facile consentit. 4. Si quis
 valde timide & suspense processisse se meminit,
 Si semisomnis fuit, non plene sui compos, &c. ju-
 cetq; se id non fuisse facturum, si plene vigilasset.
v. Sanch 1. mor. c. 10. Baldell. l. 10. d. 8.

Tertia causa ex parte materiae, si haec sit par-
 menti. Quando autem talis sit, discernendum
 est mortali judicio prudentis, cui sequentes regu-
 lae servient. 1. Ut de materia judicetur, non tantum
 ipsa secundum se absolute est consideranda, sed et-
 iam respectively ad finem intentum, ad quem si pe-
 rum facit, levis est, gravis autem, si multum, ut do-
 cet *Vasq. 1. 2. d. 158*. 2. Attendendae sunt circumstan-
 tia: quia saepe fit, ut res ex se levis, attentis circum-
 stantiis boni communis, vitandi scandali, &c. fiat
 gravis. 3. An pars aliqua rei praecipuae sit gravis,
 ea spectanda est tum absolute, & secundum se-
 tum etiam in ordine ad totum. 4. In transgressio-
 nibus repetitis, si plures materiae parvae, vel secun-
 dum se, vel secundum effectus a se productos, mo-
 raliter conjungantur, fit materia gravis: quia tunc
 omnes moraliter reputantur pro una. Contra ve-
 ro non censetur materia gravis, si parvae materiae,
 nec secundum se, nec secundum effectus relictos,
 inter se uniantur. *Ex dictis resolves.*

I. Peccas mortaliter, ita ut fiat materia gravis, si
 saepe modicum furaris, & non restituis, juxta dicta
l. 5. r. 5. ca. 1. d. 3. casu. 1. item si interruptim psalmos
 ali-

aliquot ex eodem officio omittas : si eodem die jejunii sæpius parum comedas , eodem festo sæpius parum labores ,

II. Non peccas graviter si diversis festis modicum labores ; si quotidie in Quadragesima parum comedas . Quod verum est , etiamsi simul haberes propositum ita faciendi : quia cum ista mortaliter inter se non uniantur , singula sunt parva .
v. Sanch. l. c.

III. Non peccat mortaliter , qui diversis diebus violat votum , quotidie aut singulis diebus modicum quid orandi , vel parvam eleemosynam dandi , si sit onus affixum diei : quia cum quotidie cujusque diei obligatio extinguatur , materiæ illæ non continuantur . Quod verum est , etsi proponat semper omittere : quia illud propositum non fertur in rem gravem . Imò contra *Sanch.* id quidam verum putant , etsi quis 100 vota diversæ speciei , in materiis valde levibus , uno die implenda haberet : quia materiæ illæ cum sint independentes à se , non uniantur . Si tamen similia vota non sint onus affixum diei , sed tantum dies præfigatur ut terminus , ultra quem executio non differatur , erit peccatum mortale , postquam ad materiam notabilem perventum fuerit .

IV. Probabile est , eum , qui ter vel quater 1000 aureos in causas pias vovisset , non peccaturum mortaliter , si tres non solveret , quia etsi talis pars , absolute in se spectata , sit notabilis , comparatione tamen totius , morali iudicio non valde videtur æstimanda , *v. Laym. l. 1. c. 5.*

K

DVBIVM

DUBIUM III.

Quibus modis peccatum ex genere suo veniale
aut actus indifferens, transseat per accidens in mortale?

Quinque modis id fieri communiter, de
Sanch. Sc. 1. Ratione finis adjuncti. 2. Ratione
finis ultimi. 3. Ratione periculi. De singulis
cam breviter.

Resp. I. Peccatum veniale transit in mortale
ratione finis adjuncti, ut si quis leviter mentitur
ad copulam carnalem extorquendam: quod
cum finis mortalis ametur, mortale est. Non
men necessarium est in confessione exprimere
illud mendacium, sed solum desiderium fornicationis:
quia seclusa malitia mortali finis, mortale
veniale.

Resp. II. Transit item in mortale, ratione
affectus in rem aliquam, ut si v. g. ultimum
nem in ea constituas. Ad quod non sufficit
intense & vehementer ferri in objectum, sed
quiritur, ut appetitively illud ira aestimet, saltem
virtualiter, ut paratus sit, ejus causa transgredi
praeceptum obligans sub mortali: ut sit quis
inordinate afficiatur ad fabulas, lusum, per se
ut malit festo omittere sacrum, &c. quam illi
privari. Notat autem *Bonac.* hunc affectum
non tantum habitualem, sed actualem esse debe
re, ut peccatum contrahatur: quia non imputatur

tur ad culpam id, ad quod committendum, habitu tantum es paratus.

Resp. III. Peccatum veniale fit mortale, ratione contemptus absoluti, & formalis.

Dico autem *contemptum absolutum & formalem*, quando nimirum ideo formaliter & absolute præceptum violatur, quia ipsi, aut superiori subijci renuis, quod est peccatum superbiæ consummata; vel quando ideo non vis obedire præcepto, quia præceptum est, & est peccatum inobedienciæ formalis: quorum utrumque graviter pugnat cum charitate debita Superiori. Ex quibus *resolves*.

I. Non est mortale, si velis quidem obedire, & subijci absolute, nolis tamen hic & nunc in re modica; aut si auctoritatem legis, vel præcipientis admittas, executionem tamen hic & nunc contemnas. Ratio, quia non est contemptus absolutus & simpliciter, sed tantum secundum quid.

II. Si præcise ex indignatione, malitia, prava consuetudine, aliave causa, præceptum violetur, & non ex contemptu potestatis superioris, non est mortale, quia non est contemptus formalis, sed tantum interpretativus.

III. Est mortale, facere vel omittere aliquid, ex contemptu justæ legis humanæ. Item, ex contemptu Dei præcipientis, vel etiam consulentis (quod præterea tacitam blasphemiam continet, quasi Deus inutilia præciperet, aut consuleret) & denique facere aliquid ex contemptu Prælati ut sic, & ut à Deo auctoritatem habentis, non tamē ut talis hominis, indocti, imprudentis,

imperfecti : quia hoc posterius, non est com-
mune absolute & simpliciter, sed tantum secun-
dum quid, v. *Sanch. 1. mor. c. 5. Bon. de peccatis*
2. q. 3 p. 5.

Resp. IV. Peccatum, vel opus indifferens habens mali speciem, transit per accidens in mortale, si ruina per illud proximo causanda sit mortalis. Ratio, quia tali operi superadditur aliquid graviter repugnans charitati. v. *Alfons. scandalo & Fill. 1. 21. c. 6. q. 10. n. 212.*

Resp. V. Veniale, vel opus indifferens, transit in mortale, ratione periculi incidendi in mortale, quando quis sine sufficiente cautela, aut necessitate aliquid facit, per quod veniat in mortale, ac proximum periculum peccandi mortaliter, quia talis salutem animæ contemnit, cum ratione probabili ejus periculo temerè se exponat. Unde in confessione explicanda est species peccati, cujus periculo se objecit, quia eodè genere peccati peccavit. Proximum autem periculum censetur, quod frequenter homines similis conditionis in peccatum mortale inducit.

CAPUT III.

De Peccatis capitalibus in specie.

DUBIUM I.

Quid sit Superbia, & quale peccatum?

Resp. I. Superbia est appetitus inordinatus propriæ excellentiæ : mortalis ex genere suo, & sit consummata & perfecta, id est, si quis ita excellere

cellere appetat, ut DEO, Superioribus, eorumque legibus subjici nolit. Imperfecta tamen, quæ quis subjici non renuens iis, quibus debet, & in suo tantum affectu se se magnificat, est tantum veniale, ut docet Cajet. *Et c. V. superbia*, quia sine Dei & aliorum despectu, plus justo se effere, non est gravis inordinatio; esset tamen gravis, si fieret cum notabili aliorum contemptu, complacendo in aliorum abiectione.

Resp. II. Filiæ superbiæ sunt tres. 1. Est Præsumptio, quæ est appetitus aggrediendi aliquid supra vires. Est communiter veniale tantum; fit tamen mortale, si damnum Deo, aut proximo afferat, v. g. si præsumas jurisdictionem Ecclesiasticam, potestatem ordinis sacri. Item officium Medici, Advocati, Confessarii, &c. sine debita peritia, *Less. l. 3. c. 2. d. 3. Et supral. 4. c. 3. d. 9.*

2. Est Ambitio, quæ est inordinatus appetitus dignitatis, & honoris non debiti, vel debiti majoris; ut si ambias Beneficium, vel officium, quo es indignus; vel illicito modo & medio, v. g. per simoniam. Est per se peccatum veniale; fit autem mortale, vel ratione materia, ex qua vel ratione medii, per quod honor quaeritur, vel ratione damni, quod proximo infertur. Denique si moderate honor appetatur ob honestum finem, erit actus magnanimitatis, ut docet *Laym.*

3. Est Vana gloria, scilicet cupiditas inanis gloriæ; cujus finis est manifestatio inordinata propriæ excellentiæ, sive veræ, sive fictæ. Dicitur, *vana*, quando quaeritur ex re mala, falsa, aut

ficta; aut quæ non est digna gloria, vel non tanta; ut ex opibus, nugis, &c. aut apud eos, qui non bene de re judicant, aut sine debito fine. Est peccatum per se veniale, mortale sæpe per accidens, ut dictum de ambitione. Imo ut contra *Anglum* recte docet *Sylv. Navar. ca. 17. c. 1.* Est tantum veniale res etiam sacras principaliter facere ob gloriam vanam, v. g. concionari. Porro per vanam gloriam dupliciter peccatur, juxta *D. Thom. 1. 2. q. 13. 1.*

1. Directè idque vel per verba: estque Jactantia: quæ est venialis per se, si sit de re bonis, v. g. jejunio, oratione, &c. etsi per accidens sæpe ratione damni sit falsa, fiat mortalis, ut etiam 1. Si quid dicat contra gloriam Dei, ut *B. zech. 28. Deus ego sum* 2. si prorumpat in contumelias, v. g. Non sum sicut cæteri hominum, & c. ut & hic. 3. ex fine malo. 4. si cum notabili damno proximi fiat. 5. si de re moraliter mala: quia approbatio operis, eandem cum illo speciem habet (quæ proinde in confessione debet exprimi, saltem quando cum jactantia de peccato conjuncta fuit complacentia ejusdem. Quod addo, quia si absque ea fuit, *Navar. Palau. & Dianatom. 2. tract. 4. R. 116.* docent contra *Sanch. Lopez, Rodrig. &c.* non necessario explicari. v. *Card. de Lugo d. 16. n. 267.*) vel per facta, quæ si vera sunt & aliquid admirationis habent, dicitur Inventio novitatum, hæc enim solet vultus admirari, ut peregrinas vestes, opiniones, &c. mortale, si notabiliter corrumpat juventutem, vel mores. Si vero facta falsa sint, est Hypocrisis, v. g. si

v.g. si quis boni aliquid faciat ut videatur bonus, et si non sit: quæ ex se venialis est, nisi sit cum injuria vel contemptu Dei & proximi. 2. Indirectè, in quantum quis altero non vult esse minor. Quod fit quadrupliciter. 1. Per intellectum, & est Pertinacia, quâ quis nimis tenaciter adhæret suæ sententiæ: quæ est mortalis, si oppugnetur veritas magni momenti, vel si sit conjuncta cum periculo tertii, v.g. si medicus cum periculo ægroti maneat in sententia: Per voluntatem, & est Discordia: quâ peccatur mortaliter, quando est circa bonum Dei, vel proximi, in quo deberent esse concordēs. 3. Per verba, & est Contentio, quæ est mortalis, quando animo contradicendi altercaris circa veritatem pertinentem ad fidem, vel salutem animæ, aut corporis. 4. Per facta, dum quis non vult exequi quod debet, & est inobediencia. *vid. Baldell.*

Resp. III. His tribus superbix filiabus respondet Pusillanimitas, qua quis nimium sibi diffidens, detrectat honores, gloriam, vel officium, quo dignus est: veniale est ex genere suo, si mortale, si detrectes, ad quod teneris sub mortali. *v. Less. l. 3. c. 2. Lay. l. 3. s. 5.* Ex dictis resolvuntur sequentes Casus.

I. Audiens laudem alterius, vel suam, de re mortaliter mala, peccat mortaliter, si approbet, suspiciat, admiretur ut laude dignum. *Sanch. Bald. d. 29. l. 3.*

II. Vituperans alium ad vindictam non sumptam, aliudve grave malum, vel peccatum commissum, v.g. fornicationem, peccat mortaliter, quia

quia est species jactantiae, & est cum approbatione peccati & occasio committendi. *Ibid.*

III. Inducens in civitatem novos habitus, & praevidens, quod suo exemplo moralem necessitatem imponat aliis, ut sumptus faciant supra vires, & postea non possint alere quos debent, vel creditoribus non satisfacere, peccat graviter. *Baldel. l. c.*

IV. Exornare se nimium ex animi levitate, vel vanitate, per se tantum est veniale. *Ibid.*

V. Simulare sanctitatem cum voluntate non habendi, mortale esse dicit. *Bald. l. c.*

VI. Simulare improbitatem est peccatum, quia est mendacium & quidem scandalosum, potest esse mortale. Neque id fecerunt Sancti, nisi faciendo id, quod ex se est indifferens, & permittendo ab aliis accipi, ut signum improbitatis, cum tamen nec ex natura sua, nec ex eorum intentione esset tale.

DUBIUM II.

Quid Avaritia?

Resp. I. Est inordinatus appetitus temporarium. Unde ex hoc, & regula supra tradita, de peccato mortali, *resolves sequentes Casus.*

I. Est ipsa ex genere suo venialis.

II. Cum vero eò excrescit, ut ejus causa divinas leges praevaricari non dubites, fit mortalis.

III. Prodigalitas, quae opponitur avaritiae, & confi-

consistit in defectu conservandi, & excessu erogandi, est ex genere suo venialis: levior, quam avaritia, quia minus abicit à virtute liberalitatis. Interim mortalis fit, si libetis, & uxori pauperem crees; si impotentem te reddas ad solvenda debita, si profundas bona Ecclesiastica, piis causis obnoxia, v. Less. l. 2. ca. 47. d. 8.

Resp. II. Filia Avaritiæ sunt sequentes.

I. Obduratio cordis, (contra misericordiam) egenis & pauperibus non compatiendo, eos oburgando, debita dure nimis exigendo, quando creditor non est solvendo, &c. Hæc aliquando peccari potest mortaliter, quando præceptum elemosynæ vel charitatis urget & tamen ex tali duritia non subvenitur. Navar. ca. 27. Tol. l. 8. ca. 26. v. *discreta de charitate proximi.*

II. Inquietudo cordis, hoc est, vehemens, & inordinata applicatio mentis ad acquirendas, vel conservandas divitias, cum inani & vano timore, ne non acquirantur vel perdantur. Est mortalis, quando retrahit à spiritualibus, vel aliis, ad quæ ex præcepto gravi obligamur, (v.g. auditione Missæ) vel inducit superfluum timorem, & ex hoc diffidentiam erga Deum. Venialis est, si sit de re bona, sed tempore vel loco indebito; v.g. de familia, messe, vindemia, quando quis est in templo, vel vacandum est Deo, S. Thom. 2. 2. q. 15. a. 5. Regim. l. 2. c. 2. q. 3. Escob.

III. Violentia mortalis est, quando est injusta, & circa materiam gravem.

IV. Fallacia sive dolus in verbis: potest esse mortalis, ratione finis, vel mediolorum.

X 3

V. Fraus,

V. Fraus, siue dolus in facto. Est mortale in genere suo, contingitque multipliciter in contractibus, tam ratione materiæ (v.g. si ea vitium habet, vel non sit qualis existimatur) quam ratione pretii, *Navar. c. 23. Tol. l. 8. c. 47. Ezech.*

VI. Proditio, quæ est deceptio contra fidem datam; aut debitam, in damnum illius: mortalis est ex genere suo. Contingit ferè tripliciter.

1. Circa personas; quomodo Judas Christum, Dalila Sampsonem, prodidit.
2. Circa res, vel immobiles (ut si miles manifestet hosti modum capiendi arcem) vel mobiles, ut si pecuniam, vestem, &c. cuiuspiam absconditam proditori ostendas.
3. Circa secretum; vel sibi commissum revelando, (quod est contra fidelitatem & iustitiam, si quidem promissum fuit; quia est pactum onerosum, ut docet *Card. de Lugo. d. 14. num. 139.* & quidem mortale, si prævidere possit inde secuturum notabile aliorum damnum, vel discordiam; aliàs veniale) vel alienas literas aperiendo, & legendo. Quod postremum si fiat, ideo, ut sciat secreta alterius, est Curiositas; & si sit in re gravi, per se est mortale: quod quia communiter ante apertionem nescitur, communiter esse mortale, docet *Tol. l. 8. cap. 45. Bald. del. l. 3. d. 11. Nav. c. pen. d. 6. de penit. Mol. Laym. l. 3. t. 3. p. 1. cap. 4.* [qui addit, eum, qui dolosè alienas literas aperit, & legit, cum alterius injuria vel damno, crimen falsi committere.] Dixi per se esse mortale; quia per accidens potest esse veniale, vel nullum, si legitima autoritate, justa ex causa fiat, unde *resolunt. in casibus seq.*

I. Lite-

I. Literas alienas aperire, & legere, sæpe non est peccatum, si probabiliter scias, scriptas esse in tuum injustum damnum, vel in injuriam tuam cedere, quam intendas avertere; quia potes tibi consulere. Sic Princeps potest aperire literas, non tantum hostium, sed etiam aliorum, quæ tempore belli, ex locis finitimis hostium veniunt. Item ministri publici, quoties bono publico necessarium esse judicant. *Navar. c. 18. Reg. l. 24. n. 60 Escob. Card. de Lugo d. n. 148.*

II. Communiter etiam peccatum non est, si consensus expressus habeatur ejus, à quo, vel ad quem mittuntur, (neque lex specialis vetet. *Card. de Lugo l. c.*) vel tacitus saltem; ut si facias sub ratihabitione, confidens rationabiliter, habitum iri ratum. Ita *Escob. ex Navar. Regim. &c. l. c.*

III. Superior Religiosus, literas suorum subditorum, (dummodo non mittantur ad superiorem majorem, vel talem, quem statuta eximant, nec ab eo veniant.) licite aperit, & legit; si ex Religionis statuto, aut consuetudine; si ve ex suspitione probabili, quod mali aliquid contineant, v. *Escob. Peirinum de relig. 2. 1. q. 2. cap. 1. Dian. p. 5 2. 6. R. 55.*

IV. Nec est peccatum, si necesse sit, vel expediat ad injuriam alteri imminentem avertendam; dummodo non plus legatur, quam ad eum finem necesse est. *Card. de Lugo l. c.*

V. Qui aperit & legit, existimans non contineri res magni momenti, venialiter tantum peccat. *Card. de Lugo, l. c.*

Y 6

VI. Si

VI. Si literas ab alio dilaceratas, & in publicum à domino abjectas, recolligas, & junctis partibus legas, ex sola curiositate, peccatum veniale est: nullum autem, (per se) si, ut ex illa notitia tibi provideas: quia quod pro delicto habetur, in usum suum convertere licet. *Baldel. in S. Anton. & Rosel. Sylv. Remptio. q. 17. Laym. l. 3. s. 5. t. 3. p. 1. ca. 4. num. 4. Dian. tom. 2. t. 6. m. 1. R. 55* Rectè tamen notat *Laym. l. c.* talem ex curiositate teneri, non manifestare secretum eius contentum si damnum inde cujuscumque provenire possit, imo (addit) revelans ejusmodi secretum [cujus notitiam etiam justè acquisivit] contra justitiam peccabit, si intelligat, audientes eam notitiam ufuros, ad damnum injustè inferendum. *Laym. l. c.*

Dixi I. à domino projectas: quia si vel ab alio projectæ [domino inscio] vel ab ipso meto casu perditæ fuerint, non licet legere.

Dixi II. In locum publicum: quia si in ignem vel fornacem v. g. projectæ sint, ut comburantur, peccas, si extrahas. & legas, v. *Card. de Lugo d. 15. num. 150.*

Dixi III. Per se: quia fieri potest, ut ea contentæ neantur, quorum lectio sit perniciosa.

VII. Qui furtivè scripta alterius secreta, ipso invito legit, peccat. Et 1. quidem peccato curiositatis; etsi faciat animo discendi, & sine suspitione damni. 2. Injustitiæ: quia quisque habet jus secreti in suis scriptis, quæ aliis non vult esse communia. *Navar. cap. 15. Mol. tom. 5. d. 26. m. 2. Regm. l. 24. cap. 6. num. 119.* potestque aliquando esse

esse mortale, si nimirum fiat cum notabili damno: vel alter valde cupiat esse secreta, gravissimeque sit laturus. *Bald. d. 13. v. etiam Card. de Lugol. c.*

VIII. Quicumque secretum violat absque iusta causa, cum alterius damno: vel qui literas alterius injustè, aperit, ex quo damnum alteri sequitur, tenetur ad restitutionem. *Bon. d. 2. de rest. q. 1. l. p. 1. Truh. l. 7. cano. d. 32.*

DUBIUM III.

Quid Luxuria?

Resp. Est appetitus inordinatus venereorum, quorum usus cum ex natura sua institutus sit ad conservationem generis humani, quod est magnum bonum hominum, & externum Dei, proinde qui abutitur, lædit Deum & homines. Est mortalis ex genere suo. *v. supra l. 3. t. 4. ca. 2. & l. 5. c. 1. d. 2.*

Resp. II. Filia Luxuriæ, quæ eam plerumque sequuntur, sunt octo: quatuor ex parte intellectus: & quatuor ex parte voluntatis.

1. Cæcitas mentis: cum quis aded est additus turpitudini, ut de coelestibus non cogitet.

2. Præcipitatio, quâ quis ex eadem causa, sine consilio operatur.

3. Inconsideratio: quando in modo delinquit, inconsideratè agens, quæ statum vel personam dedecent.

Y 7

4. In-

4. Inconstantia; quando quis ex eodem affectu voluptatum à piis propositis mox deficit.

5. Amor sui; talis enim homo ob voluptatem ipsum finem suarum actionum facit, non Deum.

6. Odium Dei: lascivus enim solet à rebus divinis abhorrere, imò ab ipso Deo, tanquam peccatorum vindice.

7. Affectus presentis sæculi: amor enim voluptatum carnalium ita animum afficit, ut subinde etiam beatitudini æternæ paratus esset renuciare, si presentibus frui permetteretur.

8. Horror futuri sæculi; quando voluptatibus immersus, mortem inordinatè timet, & de ea nolens cogitare, vitam illicitis mediis propagandæ audit, &c.

Priores quatuor sunt mortales, quando finis ultimus in Creatura ponitur: vel præceptum aliquod Dei graviter obligans, præmittitur. Posteriores quatuor, sit plenus si voluntatis consensus, per se sunt mortales, ex indeliberatione, vel alia actuum imperfectione, sæpe veniales. *Esob. & Baldell. ll. cc.*

DUBIUM IV.

Quid Invidia?

Resp. Est tristitia de alterius bono, prout illud est diminutivum propriæ excellentiæ, ita ut hæc directè sit contra charitatem, hæc enim gaudet de bono proximi, quod invidia destructum optat; vel non destructum dolet. *Vnde resolves,*

Leff

I. Est ex genere suo mortalis : & gravissima quidem , atque in Spiritum S. si sit de ipsa gratia, vel auxilio Dei.

II. Filiz similiter ex genere suo mortales sunt, ac numerantur hæ : 1. Odium . de quo supra. 2. Detractio, de qua *in prac.* 8. 3. Gaudium in malis proximi. 4. Sufurratio, quæ est oblocutio mala de proximo, ad tollendam amicitiam ipsius cum aliis, quam proinde sufurro restituere tenetur, & iterum reconciliare , non secus ac detractor famam, *v. in prac.* 8.

III. Si tristitia sit de bono alterius , in quantum ex eo tibi vel aliis times nocumentum , v. g. inimicus tuus est evectus ad officium , ut tibi facilius possit nocere, non est invidia sed timor, qui per se non est peccatum , nisi sit inordinatus. *Laym. l. 3. t. 3. c. 10.*

IV. Si tristitia sit ex eo, quod nobis desit bonum, quod alter habet, ita tamen , ut illud alteri non discupiamus, non est invidia, sed æmulatio, seu zelus : qui si est circa bonum honestum , est laudabilis, si autem circa temporalia , interdum est veniale ; ut si bonum dolenti sit improporcionatum, quale esset, si rusticus doleret se non esse Regem. *Laym. l. 3. t. 3. cap. 10. num. 2.*

V. Si tristitia est ex bono alterius, in quantum ille est indignus, non est invidia, sed indignatio ; quæ non est peccatum : erit tamen , & quidem mortale, si vel Dei providentiam arguat, (est-que blasphemia) vel si ita afficiat , ut dicat homines ad malum imitandum. *Cajus. Laym. l. 6.*

VI. Si

VI. Si doleas, quod alter tibi æqualis, vel non multum inæqualis, in excellentia crescat, ita ut fiat superior & ipsum incrementum excellentiæ apprehendas, ut tibi malum, est propriè dicta invidia: invidus enim dicitur, quod non sit videns, quia bona alterius sine tristitia videre non potest. *Bald. d. 29. l. 3.* & sic peccare solent, 1. Ambitiosi, & qui ex re aliqua quantum gloriam, quam cum in eo ponant, ut in illa re sint soli, ac singulares, dolent & tristantur, si alii accedant. 2. Pusillanimes, quibus cum omnia videantur magna, quovis bono alterius putant minui suum: sic mulieres v.g. facillè apprehendunt, ac dolent, se superari bono alterius, v.g. modestate. 3. Senes respectu juvenum, & quicumque aliquid difficulter obtinuerunt, quod alii facillè consequuntur, *Bald. loc. cit.*

VII. Qui in adversis suis, vel ob aliorum prosperitatem, optat se non fuisse natum, vel se brutum animal factum fuisse, vel diem esse maledictum, quo natus est, vel alterum primo vidit, aut conjugem accepit, sit tantum intendat maledicere irrationali creaturæ, v.g. diei (sive sit natiuitatis, sive conjugii) qui tot mala culpæ, vel pænæ protulit, videtur esse tantum ventale (aliquando etiam nullum, ut Jobi) si autem deliberatè intendat optare malum homini, sive sibi, sive alteri, illo die natis, vel conjugatis, mortale est. *Escob & Mar-*

chari man, cap. 3.

DUBIUM V.

De Gula.

ARTICULUS I.

Quid sit Gula?

Resp. Ea est inordinatus appetitus cibi & potus: opponiturque abſtinentiæ, & committitur 5. modis. 1. Si edas ante tempus. 2. Si nimis exquisita 3. Si plus juſto. 4. Si voraciter. 5. Si nimis exquisite præparata. *Laym. l. 3. f. 4. nu. 5.* Unde reſolves.

I. Gula ex genere ſuo eſt peccatum tantum veniale; quia nullus horum modorum repugnat præciſè charitati Dei, vel proximi.

II. Hinc probabile eſt, quod docet *Navar. Tol. &c.* & non repugnat *Laym.* ſecluſo ſcandalo & aliis, veniale tantum eſſe, uſque ad vomitum ſe cibo & potu implere: idq; etiã, ſi quis vomat, ut iterato poſſit bibere: quod tamen *V. Comedere, Sa, aliqui multi* putant mortale. *v. Balã. Eſcob. 8. 2. E. 2. c. 5.*

III. Vix dubium eſt, licere eſu aut potu, aliterve creare vomitum, ſi is ſalubris eſſe judicetur.

IV. Mortalis interim cenſetur crapula ex accidente & nimia inordinatione, in his caſibus, 1. Si quis gulæ cauſa violet jeiunia Eccleſiæ, 2. Si quis ex gula notabiliter ineptus fiat ad functiones, ad quas ſub mortali tenetur. 3. Si quis valdè graviter valetudini noceat, id avertens: ſecus ſi leviter tantum, ut v. g. ſi febricitans haustu

haustu aquæ morbum augeat. 4. Si contineantur
 fiant commestationes, & comotationes, ita ut
 venter pro Deo habeatur. 5. Si quis bibat ad per-
 fectam ebrietatē, de qua infra. 6. Si quis ex mo-
 ra gula vescatur carnibus, aut sanguine humano,
 tum quia id repugnat pietati defunctis debita;
 tum quia est contra instinctum naturæ abhor-
 rentis. Excusandum autem erit, si fiat causa me-
 dicinæ, aliave justa causa, v. g. extremæ famis in
 obsidione; in qua tamen sic vitam conservare
 non teneberis. *Sanch. 1. mor. cap. 18. Less. Laym. l.*
3. f. 4. Sa. Bon. Baldell. l. 3. c. 29. Sic etiam excu-
 sant quidam licitores illos, qui ut officium suum
 melius administrent, haustu sanguinis humani
 se animare dicuntur; præsertim cum sanguis
 secundum multos, animatus non fuerit. *v. Anti-*
citt.

V. Ex genere quoque suo venialia sunt, quæ
 filiæ Gulæ dicuntur; nimirum ex parte animæ,
 1. Hebetudo mentis, seu stupiditas nata ex crapu-
 la, v. g. ut non possit orare, &c. quæ fit mortalis,
 quando quis inordinatè bibendo, vel comedendo
 voluntariè, fit ineptus ad intelligenda vel præ-
 standa ea, quæ ad salutem illi sunt necessaria, vel
 ad quæ ex officio, aut aliàs sub gravi peccato
 tenetur. *Baldell. d. 29. l. 3. num. 15.*

2. Inepta lætitia, per quam intelligitur non
 quævis inordinata, quæ omne peccatum sequi-
 tur; sed quæ movet ad cantiones obscenas, ac-
 ctus turpes, saltus, vel choreas inhonestas, &c. fit
 que mortalis, quando est inductiva alterius ad
 con-

consensum, vel delectationem mortalem, vel ad eam ordinatur. *ibid*

3. Multiloquium.

4. Scurrilitas, quæ ab inepta lætitia, & multiloquio differt, quod illa sit in appetitu, istud in verbis, hæc in verbis, & gestibus, dicitque semper aliquam inhonestatem, licet (per se, & secluso scandalo) venialem: v.g. scurrilia dicere, vel canere, ventum emittere, &c. ex levitate ad risum excitandū: mortale tamen esset, si fieret causâ delectationis verecæ, *Baldell. l.c. Escob. t. 2. E 2. c. 4*

Ex parte corporis, Immunditia, Vomitus, & Seminis effusio. Quæ ultima, si voluntaria sit, mortale est, v. *Lay. lib. 3. f. 4. Less. lib. 3. cap. 3. Baldell. l. 3. cap. 29.*

ARTICULUS II.

Quid sit Ebrietas?

Resp. Malitia ebrietatis plenæ & perfectæ, in eo consistit, quod quis sine justa & gravi causâ, tantum ob voluptatem, aut ingluviem, sciens volens, privet se usu rationis; non simpliciter id quod fit in somno, modo naturali instituto ab authore naturæ, ad visum & imaginis Dei conservationem; sed violenter & modo innaturali, rationem perturbando, & Dei imaginem deturpando, in modum amentis bruti, ac simul insuper privando se proxima potestate utendi ratione, ad omnem subitam necessitatem. *Ita docens commun. Doct. Vnde resolves.*

I. Perfecta ebrietas, quâ prædicto modo ratio planè

planè sopitur, est ex genere suo mortale: quæ
censetur Deo injurium, eius imaginem sic de
turpare. *Est communis Doct.*

II. Non est peccatum, inebriare se ex præ-
scripto Medicorum, si aliter sanitas recuperari
non possit. *Sylv. Cajet. Laym.*

III. Nec item est peccatum, si quis cogatur
intento ense. *v. Less. l. 4. cap. 3. d. 4. num. 37. de
zor. Regin. Baldel.*

IV. Mortale est, alium inebriare velle, ut
provocare ad æquales haustus, cum intentione
inebriandi, aut advertentia securæ ebrietatis
in se aliove, *Less. l. c.*

V. Si justa causa est, ut v. g. si grande malum
non possit aliter impediri, nisi auctor inebrietur,
licet eum inducere ad ebrietatem, quæ saltem
ipsi non sit voluntaria, ut scilicet præter inten-
tionem, ideoque inculpabiliter inebrietur; v. g.
vinum fortissimum, aut medicatū propinando,
cuius vi ignorata decipiatur. Unde sic possunt
inebriare eos, qui alioqui essent prodituri ur-
bem, vel te abducturi, *Less. l. c. & Sanchez. l. 2. de
mat. d. 11.* An vero hoc casu liceat inducere ad
ebrietatem ipsi voluntariam, dubium est. *Less. l. c.
4. cap. 3. dub. 4. num. 32.* affirmat, quia inquit, licet
et suadere & inducere ad minus malum, ut im-
pediatur majus, *Laym. l. 3. f. 4. num. 6.* rectius ne-
gat, quia nullo casu licet inducere ad peccatum.

VI. Si quis non prævidit periculum ebrieta-
tis, & sic vino captus est, aut in auram extensis
vento turbatus est, nec hoc prævidit, vacat culpa.
Unde multi excusantur, qui prudenter sæpe ju-
dicant.

dicant, adhuc se haustulum facere posse sine noxa; desinent tamen prudenter id judicare, si contrariam de se experientiam habeant.

VII. Si quis post potum discernere adhuc possit inter bonum & malum, licet nonnihil phantasia turbata sit, aut sequatur vomitus, lingua titubet, pedes vacillent, oculi cernant duplicia, vel domus gyrari videatur, nondum plena est ebrietas; ideoque tantum peccatum veniale, quamvis ex gravioribus, si deliberatè sit commissum, v. *Laym. loc. cit.*

VIII. Plena ebrietas notatur ex his signis, quæ dat, *Less. dub. 2. num. 30. & Regim. 1.* Si quis non meminerit dictorum, factorum, quomodo vel quando domum deductus. 2. Si commisit ea, quæ nunquam aliàs sana mente solet, v. g. si præter morem turpia sit locutus, turbârit domum, uxorem verberaverit, &c.

IX. Mala in ebrietate commissa, si prævisa non sunt, aut sit adhibita cautio, culpâ vacant.

DUBIUM VI.

Quid sit ira?

Resp. Est inordinatus appetitus vindictæ. Quæ inordinatio, secundum *D. Thom.* dupliciter fieri potest. 1. Ex parte modi irascendi, ut v. g. si nimium interius exardescas, vel exterius per signa nimis patefacias. 2. Ex parte objecti, ut si vindictam appetas plane injustam ob causam; vel si iusto maiorem, v. g. optando inimico mortem, quam non est meritus; vel exequendam propria

pria autoritate; vel denique licet vindicta iudicetur, non tamen eam appetas ut iustam, sed ut iustitiam animi tui malevoli. *Vnde resolves.*

I. Si ordinatè appetatur vindicta, non est peccatum iræ: ut cum superiores irascuntur culpa subditorum, eosque puniunt, seu vindicant.

II. Ira inordinata; primo modo ante dicta, est ex genere suo veniale, potest tamen fieri mortale ex accidente, ut si addatur blasphemia, maledictio, scandalum.

III. Ira inordinata secundo modo, est ex genere suo mortale: quia est directe contra charitatem. *Bald. l. 3. d. 21.*

IV. De filialibus iræ, quæ partim sunt ex corde, ut Indignatio, & Tumor mentis; partim in ore, ut Clamor, Blasphemia, Contumelia, Maledictio; partim in opere, ut rixæ, pugnæ, seditiones, vulnera, diversimodè loquendum est, secundum regulam suprâ datam. Nam 1. Indignatio, quæ est inordinatus affectus ex eo, quod quis reputet se indignè à tali tractari, communiter est veniale: imò si ex iusto rationis iudicio procedat, nullum est. Posset tamen esse mortale, si cresceret usque ad deliberatum odium, & contemptum personæ gravem. 2. Tumor mentis, quo quis morose excogitat diversas vias vindictæ, iisque cogitationibus animum tumefacit, quale peccatum sit, iudicandum est ex qualitate vindictæ, quo excogitur, *Tol. l. 8. c. 18.* 3. Clamor, cum iratus extollit vocem, multum inordinatè & confusè effundens, est veniale

com-

communiter, nisi aliud addatur. 4. Blasphemia est mortale, de qua supra. l. 3. c. 2. cap. 1. 5. Contumelia, quâ quis proximo malum aliquod objicit, cum intentione illum inhonorandi, est ex genere suo mortale.

Dixi, *animo inhonorandi*: quia animo corrigendi, humiliandi, aliave ratione, potest superior verbum aliquod aliâ contumeliosum objicere: quomodo Christus vocavit Apostolos stultos; & Apostolus Galatas in sensatos. In quo tamen peccari potest, si modus debite correctionis excedatur: vel subditus gravius dehonoretur, quâ per delictum meruit, v. Baldel. d. 34. n. 16. Item ut docet *Cajet.* potest contumelia esse venialis tantum, si sit parva tantum; vel si sit tantum materialis, sine intentione dehonoriandi; modo non sequatur læsio notabilis honoris proximi. Et sic excusantur, saltem à mortali, multi parentes: dum filios vocant ainos, &c. item mulieres, pueri, & infimæ sortis homines, conviciis se onerantes: quia cum fides iis non habeatur, non læditur graviter honor, v. *Bonac. l. 3. q. 2. p. 5.* Denique si joci causa, & per convenientem recreationem, leves defectus objiciantur, urbanitas est, secundum *D. Thom. 2. 2. q. 72. a. 2.* dummodo alter non contristetur; nec ad iram moveatur.

Contumelia etiam fit facto, tum indirectè, ut si imaginem, vel literas alterius conculces, comburas; tum directè, ut si virum honestum fustigedas, ad januam ejus cornua, &c. apponas, vel representes aliquid, quod honorem alterius lædat. Huc spectat *sublannatio*, *illusio* & *derisio*,

quando

quando fit signis, ut naso rugato, labiis extensis
&c. intendendo proximi confusionem: quæ fit
gravis, vel saltem proximus eâ graviter contu-
mescitur, mortalia sunt, *Bonac. Mol. Baldel. l. 3. de
Ecc. ex S. Thom.* Circa quæ Nota: Quod qui pro
contumeliam læsit alterius honorem, tenetur
hunc restituere, etiam si fama non sit læsa. Hoc
autem fieri potest, vel per honorificam, & amici-
cam salutationem, vel invitationem ad mensam
vel petitionem veniæ: (etiam subinde flexis ge-
nibus, & coram testibus) prout læsio fuit gravi-
v. *Card. de Lugo d. 15. num. 53* Adde, quod con-
tumeliæ mortalis qualitatem in confessione ex-
plicare, non sit necessarium, ut contra *Fill. de
docet Azor, Sa, Mol, Card. de Lugo d. 16. de peccatis
numer. 269.*

VI. Maledictio, quâ quis optat, vel imprecatur
alteri malum, sub ratione mali, est ex genere
suo mortale.

VII. Rixæ, si modum non excedant, uti & lesi-
viciæ pugnae, veniales sunt, secus, si progrediantur
ad seditiones, vulnera, cædes. Suntque hæc
communiter peccata ex parte incipientis rixam
alter enim potest se defendere cum moderamine
inculpatæ tutelæ.

DUBIUM VII.

Quid sit Acedia?

Resp. Acedia sive animi tædium, potest ex
D. Tho. 2. 2. q. 35. a. 2. dupliciter usurpari. 1. Ge-
neraliter, pro omni animi remissione in exerci-
tio virtutum, eo quod labor aliquis sit adjunctus
2. Part.

2. Particulariter, pro tristitia & tædio de divina amicitia, eo quod per virtutum exercitia laboriosa servari debeat, & sic amicitiam illam non curet. *Vnde resolvuntur.*

I. Acedia accepta primo modo, tum demum est peccatum mortale cum ideo committitur opus vitium sub mortali.

II. Acedia accepta secundo modo, ex se est mortale: quia repugnat charitati Dei,

Ex quo de filiabus Acediæ quoque facillè judicari potest, quæ sunt sequentes.

I. Malicia, quâ quis odio habet bona spiritualia, & vellet ea non esse: aut quâ ipsum poenitet benefecisse, vel implevisse id, quod tenebatur: aut quâ contemnit Dei beneficium, v.g. desiderando se non fuisse natum, aut agnovisse Christum, &c. Est autem ex genere suo mortale.

II. Pusillanimitas, & desperatio de salute, quæ mortale quoque est.

III. Rancor, quo in sunt fastidio, qui ad spiritualia inducunt.

IV. Torpor, cum bona fiunt, non cum debito fervore.

V. Evagatio mentis, quâ quis in exercitio spiritualium evagatur circa illicita: sive per cogitationem, & dicitur curiositas: sive per locutionem, & dicitur verbositas: sive per inquietudinem, & dicitur inquietudo: quæ communiter sunt venialia, v. *D. Thom. q. 35. Laym. l. 2. c. 3. c. 9. Tol. 18.*

Culpabilis autem evagatio, mortalis erit, quando notabilis est, & attentio requiritur ad implen-

Z

implen-

implendum præceptum obligans sub mortali, v. g. in recitandis horis canonicis, celebranda, & audienda Missa. *Regm. Palaus de char. t. 5. d. p. 3. Trul. l. 1. c. 6. d. 1. contra Tambur. de exp. sacrif. l. 2. c. 3. ubi docet, distractum esse voluntariè, & per notabile tempus inter sacrificandum extra Canonem, esse tantum veniale, licet constet, sub Canone, præsertim circa consecrationem esse mortale, propter gravem irreverentiam, & periculum erroris.*

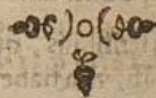
Dixi, *ad implendum præceptum*, nam in oratione vel non præcepta, vel sub obligatione tantum veniali, est peccatum veniale tantum. *S. Thom. Navar. Suar. Less. l. 2. cap. 37. d. 11. in nullum, si non tam intendat orare, quam verba precum recitando, pio exercitio se occupare, quia non formaliter, sed materialiter tantum orat; v. g. cum quis manibus laborans, plannos, aliaque preces recitat, aut cantat, non animo orandi, sed cavendi cogitationes*

vanas, vel recreandi se, Sanch. conf.

p. 2. l. 7. c. 2. d. 31. Tr. l. 1. c. 7.

d. 10. v. supra l.

4. c. 2. d. 2.



LIBER